

РЕЦЕНЗИЯ

От ПРОФ. Д-Р ВЕСЕЛИНА ЙОРДАНОВА ВЪЛКАНОВА

За дисертационния труд на ЗАРИНА БОЙКОВА ВАСИЛЕВА
за присъждане на образователната и научната степен „доктор“
по 3.5. Обществени комуникации и информационни науки –
Журналистика (Онлайн журналистика)

на тема: „АКТИВИЗЪМ И СЛАКТИВИЗЪМ. ЕФЕКТИВНОСТ НА
ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА СОЦИАЛНИ КАУЗИ (ГРАЖДАНСКОТО
ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ В ПЕРИОДА 2013 – 2022)“

НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ ПРОФ. Д-Р ГРЕТА ДЕРМЕНДЖИЕВА

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДОКТОРАНТА

ЗАРИНА БОЙКОВА ВАСИЛЕВА е зачислена като редовна докторантка по научната специалност „Онлайн журналистика“ в Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“ на 10 януари 2019 г. с научен ръководител проф. д-р Грета Дерменджиева. Докторантката е апробирала успешно дисертационния си труд на 9 януари 2023 г. пред разширения състав на Катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“ и базата на две писмени рецензии на хабилитирани преподаватели.

ИНФОРМАЦИЯ ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА И АВТОРЕФЕРАТА

Дисертационният труд „Активизъм и слактивизъм. Ефективност на осъществяването на социални каузи (Гражданското общество в България в периода 2013 – 2022)“ е с общ обем от 350 страници (включително библиография и приложения), структуриран в увод, четири глави, изводи, заключение, библиография от 145 източника на български, английски и руски език, отделно са предложени източници в периодика и онлайн медии; приложения, сред които 54 фигури и 10 изображения. По темата на дисертацията Зарина Василева има 8 публикации в сборници и продължаващи издания с научно рецензиране, две от които в чужди издания, както и 7 участия в национални и международни научни и образователни форуми.

Като вътрешен рецензент в катедрата „Пресжурналистика и книгоиздаване“, където се проведе предварителното обсъждане, трябва да отбележа, че дисертационният труд беше допълнително преработен и редактиран, като докторантката добросъвестно се съобрази с мненията и препоръките на рецензентите и колегите, участвали в дискусията.

Авторефератът, приложен към документацията по защитата, е с обем 44 страници и представя дисертационния труд чрез описание и анализ на: актуалността на проблема, обекта, предмета, хипотезата, целите, задачите, методологията, обхвата на изследване и ограничения. Авторефератът е адекватен на дисертацията, отразява по същество структурата, подхода и основните обобщения и отговаря на изискванията за автореферирание на дисертационен труд.

ПРЕЦЕНКА НА АКТУАЛНОСТТА НА ПРОБЛЕМА

Комуникацията в радикално променен културен, социален, технологичен контекст отразява профила и новия ритъм на света – с нови реалности, нови медии, самоорганизация, радикална откритост, развенчаване на авторитети, трибуна на всекиго, размяна на ролите на журналисти и граждани, нови образования, новини, не-новини, пропаганда и манипулация, нови модели, идеи, нагласи към медиите и като цяло към социалния конструкт.

Настоящата дисертация е посветена на актуална и важна тема, свързана с активизма в дигиталната среда и социалните мрежи, които обикновено свързваме с дезинформация, фалшиви новини, избуяване на пропагандата, популизъм и демагогия. Социалните каузи и тяхното организиране и осъществяване в социалните мрежи, ефективната социална комуникация при кризи или важни събития – това са съществени въпроси на публичната комуникация, на онлайн медиите и социалните мрежи, на социалната среда като цяло.

Как обществеността приема и реагира на социалните каузи в онлайн пространството, през какви трансформации преминава ангажираността на обществата към важни социални теми и в ситуация на преход към онлайн активизъм – изглеждащи самоочевидни тези са в центъра на внимание на Зарина Василева и повдигат сложни въпроси, свързани с динамиката на социалния живот в дигитален контекст, с реактивността на гражданите и чувствителността им към каузи, с ролята на традиционните и онлайн медиите, на социалните мрежи в активизма и слактивизма и в крайна сметка в социалните промени.

ПРЕЦЕНКА НА ПРИНОСИТЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В дисертацията са очертани конкретни задачи и цели, свързани с проучването на научния проблем, като сред тях основният е свързан с дефинирането на понятието „слактивизъм“ и с извеждането на концептуалната рамка и на параметрите на средата, в която попада изследваният феномен. Проучванията върху социални каузи и тяхното развитие и ефективност в реална и виртуална среда с цел да се акцентира върху ролята на технологиите при анализа на същността на слактивизма и да се установи социалната функция на медиите за формиране на активно гражданско поведение са безспорно генералните предизвикателства на разработката.

За изпълнение на целите и поставените задачи докторантката се опира на методология, включваща теоретичен обзор, анализ на примери от практиката и емпирично проучване, контент анализ по темата, анкетни проучвания за нагласите на аудиторията, проучвания сред неправителствени организации, активисти и експерти чрез дълбочинни интервюта. Направени са синхронни и диахронни анализи, а обхватът на същинското изследване е значителен – от 2013 до 2022 г.

В първата глава на дисертацията „**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА СЛАКТИВИЗМА И ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО В ДИГИТАЛНАТА ЕРА**“ докторантката дефинира същността на слактивизма, приемайки тезата, че „слактивизмът е социално явление, обусловено от дигиталните технологии. Действие, стимулирано и улеснено от спецификите на онлайн средата, представляващо нова форма на активност. Слактивизмът не е отсъствие на волеви акт, а напротив – той е съзнателно поведение и като такова води след себе си конкретни последици“ (с. 25), анализира човешката

активност и пасивност, трансформациите на гражданския активизъм в цифрова среда, изследва същността на слактивизма като социално поведение, като политически инструмент, както и концепциите за гражданското общество.

Втората глава „ПРОСОЦИАЛНОТО ПОВЕДЕНИЕ - ИЗМЕРЕНИЯ, ЕВОЛЮЦИЯ, АСПЕКТИ“ се насочва към изследване на важните страни на социалното поведение и действие, спира се на мотивацията като сложен психологически процес, на емоциите, влияещи върху човешкото поведение и решения. Анализирани са водещите кампании през последните години, факторите, които повишават ефективността на съдържанията, инструментите за повишаване на риторическата ефективност на кампаниите. Предложен е авторски модел за формиране на просоциално поведение, базиран върху достоверна информация, насочване на аудиторията, провокиране на интерес и ефективна комуникация на съдържанията, на базата на обобщенията върху положителната и отрицателна конотация на слактивизма са изведени факторите за наречения от докторантката „положителен“ и „отрицателен“ слактивизъм.

Един от генералните проблеми по темата – формите на проактивното социално поведение, е проучен в третата глава „ФОРМИ НА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ – ПРОТЕСТИ И БЛАГОТВОРИТЕЛНОСТ“. За да апробира тезите си и да установи равнищата на активност и жизненост на българското общество и способностите за реактивност и въздействие върху социалната среда, докторантката се заема с анализ на факторите за ефективност на социални каузи, реализирани в онлайн пространството, сред които са легитимността на кампанията, изграждането на успешна

комуникационна стратегия, създаване на въздействащи съдържания, използване на възможностите и предимствата на онлайн комуникацията, разгръщане чрез използване на функционалностите на социалните мрежи за създаване на страници, групи, събития, постове и пр.

Решаващи за доказване на тезите са резултатите от представеното изследване в четвъртата глава на дисертацията „СОЦИАЛНАТА ФУНКЦИЯ НА ОНЛАЙН СРЕДАТА И МЕДИИТЕ ПРЕЗ ПРИЗМАТА НА НЕПРАВИТЕЛСТВЕНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ И АУДИТОРИЯТА - ЕМПИРИЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ“.

Докторантката е предприела: анкетно допитване сред 11 организации от неправителствения сектор, за да установи механизмите на влияние върху гражданското общество чрез медии и социални мрежи по социално значими теми и каузи; проучване на нагласите на аудиторията по отношение на социалните каузи, с което проверява как потребителите използват социалните мрежи и как се възприемат развитието и ефективността на социални събития и каузи в социалните мрежи. Изводите и анализите в четвъртата глава на дисертацията са разширени чрез дълбочинни интервюта с експерти, потвърждаващи основните тези на авторката.

КАЧЕСТВА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В разработката са демонстрирани много ярко професионалната рефлексия на докторантката и трайният ѝ интерес към изследователското поле, на което се е посветила.

Дисертацията представлява принос към изследваната област. Основните констатации са пряко извлечени от практиката и се свързват с нея. Стилът е ясен и стегнат, не се изпада в свръхцитиране. Частите са логически и смислово свързани.

Изследването и тезите са оригинални и авторски, докторантката е демонстрирала високо ниво на критическо мислене към изследвания проблем. Определен превес в дисертацията има емпиричното научно изследване, с ясно заявен приложен ефект.

ВЪПРОС:

- Във време на значителен икономически натиск и спад, в това число за големите технологични платформи, и борба на социалните мрежи от първо поколение като Facebook и Twitter да задържат потребителите си от всички възрастови групи, особено младите, мигриращи към нови мрежи, има ли светлина в тунела – че идва времето на приложения, мрежи и модели, които поставят акцент върху връзките и съдържанията, които са полезни за обществото, в това число в подкрепа на позитивен активизъм и социални каузи?

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

- С типологизациите си на формите на гражданска активност и социални каузи;
- С многоаспектния и мултидисциплинарен анализ върху слактивизма като социално поведение и през призмата на теориите за активността и пасивността на личността и социума;
- С предложените систематизации и авторски модел за формиране на просоциално поведение в контекста на слактивизма и

извеждането на съществената роля на медиите и качествената журналистика

настоящият дисертационният труд има определен принос в изследванията по обществени комуникации и информационни науки, по медиазнание, онлайн журналистика, мениджмънт на съдържанието.

Изведените по-горе приноси моменти на изследването ми дават основания ДА ПОДКРЕПЯ ПРЕД УВАЖАЕМИТЕ ЧЛЕНОВЕ НА НАУЧНОТО ЖУРИ ПРИСЪЖДАНЕТО НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ ПО 3.5. ОБЩЕСТВЕНИ КОМУНИКАЦИИ И ИНФОРМАЦИОННИ НАУКИ – ОНЛАЙН ЖУРНАЛИСТИКА НА ЗАРИНА БОЙКОВА ВАСИЛЕВА ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД „АКТИВИЗЪМ И СЛАКТИВИЗЪМ. ЕФЕКТИВНОСТ НА ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА СОЦИАЛНИ КАУЗИ (ГРАЖДАНСКОТО ОБЩЕСТВО В БЪЛГАРИЯ В ПЕРИОДА 2013 – 2022)“.

Проф. д-р Веселина Вълканова

18.3.2023 г.